

32.

foglalkozás

Tantervi vonatkozás

A mezők és a szántóföldek életközössége. Mezei és szántóföldi életközösség megfigyelése terepen.

Kulcsszavak

lágyszárú növény, fűféle, gyógynövény, rét, mező, szántóföld, tápláléklánc, életnyom

Természettudományos megismerési módszerek

megfigyelés, leírás, mérés

Fejlesztett készségek, attitűdök

Terepi tapasztalatszerzés (érzékenyítés, érzékszervi megfigyelés, fajismeret). Térbeli tájékozódás fejlesztése. Matematikai kompetencia.

Mit készítsék elő?

Jegyzetfüzet, íróeszköz, kirándulás kellékei, terepi munka eszközei, növényhatárolók, állathatárolók

Réten-mezőn járunk!

(TERMÉSZETTUDOMÁNY, BIOLÓGIA, MATEMATIKA)

„Azután monda Isten: Hajtson a föld gyenge fűvet, maghozó fűvet, gyümölcsfát, a mely gyümölcsöt hozzon az ő neme szerint, a melyben legyen néki magva e földön.

És úgy lőn.”

1Móz. 1,11

Miről szól ez a tanegység?

A foglalkozást külső helyszínen tartjuk, és a terepen ismerkedünk meg a füves területek élővilágával.

Ez a foglalkozás adott esetben egy egész délelőttöt vesz igénybe (utazás, terepi munka, hazaút).

Áttekintő vázlat

32.1. Réti séta	45 perc
32.2. Nyomkeresők	45 perc
Összesen	90 perc

Előkészületek

Terepszemle

Célszerű az előre kiválasztott terepet a foglalkozás előtt bejárni. Szempontok a terep kiválasztásához:

- füves növénytakaró,
- jó megközelíthetőség.

Szükség szerint további pedagóguskolléga bevonására is gondoljunk!

A terepi munkához:

A gyerekeknek az előző foglalkozás végén mondtuk, és a szülőket is értesítettük arról, hogy a foglalkozás terepen lesz megtartva. A gyerekeket kértük, hogy a kiránduláshoz megfelelő ruhát vegyenek fel, hozzanak magukkal vizet, hideg élelmet! Rakjuk be az úticsomagba a jegyzetfüzetet, tollat és alátét mappát is a terepi foglalkozásra, valamint nagyítót, mérőszalagot a megfigyelésekhez! Emellett érdemes lehet egy kis gyűjtőzacskót/dobozt is magukkal hozni a terepen talált „kincseknek”.

FELADATOK LEÍRÁSA

45
perc

32.1. Réti séta

Mit akarunk elérni?

A terepi foglalkozás helyszíne természeti jellemzőinek, virágos növényeinek megismerése.

Mit fogunk csinálni?

Terepi séta, irányított szempontok alapján.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

jegyzetfüzet, íróeszköz, alátét mappa, gyűjtőzacskó vagy gyűjtődoboz, növényhatározó

Sétakezdő játék

Hangtérkép

Körbe ülünk vagy -állunk. Mindenki elcsendesedik, becsukja a szemét, és öt hangot gyűjt a természetből. Ha ez megvan, azonosítsuk be, honnan származnak! Ideális sétakezdő játék. Ez a játék segít a koncentrációban és elcsendesít!

(feladatra javasolt időkeret: 5 perc)

Variáció

Amennyiben az adott területről van egyszerű térképvázlatunk, azt kioszthatjuk a gyerekeknek, és ténylegesen be lehet rajta jelölni, hogy melyik hangot honnan hallották.

Közös beszélgetés

A kirándulás elején beszéljünk a gyerekekkel a helyszínről az alábbi szempontok mentén:

- a táj színei
- természeti adottságok
- növényvilág
- állatvilág
- emberi használat módja, stb.

(javasolt időkeret: 10 perc)

Természetesen a beszélgetést minden esetben megismételhetjük, ha új típusú tájra érkezünk!

Kincskereső játék

Osszuk a gyerekeket párokba! Minden párnak adjunk egy-egy kis gyűjtődobozt/zacskót. A gyerekek álljanak egy körben a játékező köré, arccal a körből kifelé, a párok egymás kezét fogva.

A játékező elmondja a következő instrukciókat (természetesen ezek tereptől függően variálhatók):

1. Induljon el minden páros egyenesen előre, a körtől távolodva, és tegyen 15 lépést!
2. Forduljon el a páros jobb kéz felé, majd tegyenek együtt 5 lépést!
3. Forduljanak bal kéz felé, és tegyenek együtt 4 lépést!
4. Ott forduljanak a menetirányuk szerint háttal, majd tegyenek hátrafelé 3 tyúklépést!
5. Ahoá érkeztek, keressetek 3 „kincset”, olyat, ami belefér a gyűjtődobozba/zacskóba, és károkozás nélkül begyűjthető! Kereshetnek olyat, ami mindkettőjüknek tetszik, és olyanokat, ami csak az egyiküknek! Amikor visszatérnek a párok, beszéljük meg, ki mit talált!

(feladatra javasolt időkeret: 15 perc)

Tavaszi virágok

Keressünk a séta során tavaszi virágokat!

Ha találunk, akkor közösen határozzuk meg őket, növényhatározó segítségével!

FONTOS! Ne érnünk hozzá, és ne szakítsuk le a talált vadvirágot!

Figyeljük meg jellemzőiket, és rögzítsük a megszerzett információkat rajzos formában a jegyzetfüzetbe is!

Megfigyelési szempontok a közös beszélgetéshez és a rögzítéshez:

- Milyen színű virágot találtunk?
- Határozzuk meg, milyen virágról van szó! (Itt fontos lépés a növényhatározót megismertetni a gyerekekkel, és kiváló lehetőség is erre!)
- Rajzoljuk le a virágot a jegyzetfüzetbe!
- Jellemezzük a virág föld fölötti, látható szerveit!
- Becsüljük/mérjük meg a virág föld feletti magasságát!
- Számoljuk össze, hány hasonló egyedet találunk a környező területen/ a séta során!

Vedd figyelembe!

A terep előzetes bejárása során a pedagógusnak érdemes saját maga számára rögzíteni, hogy hol találhatóak virágok az út során. A csoportos megfigyelést célszerű ezen feljegyzések alapján elvégezni.

Amennyiben előzetes bejárásra nincs lehetőség, úgy adjuk ki a gyerekeknek feladatnak, hogy az egész séta során figyeljék a virágos növényeket, és szóljanak, ha találnak, ez esetben spontán növényhatározás következik!

Mit akarunk elérni?

A rét, mező állatvilágának megismerése.

Mit fogunk csinálni?

Páros munkában állatok nyomainak keresése és a nyomok megfigyelése, tápláléklánc alkotása.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

Jegyzetfüzet, íróeszköz, alátét mappa, mérőszalag, nagyító, állathatározók

32.2. Nyomkeresők

45
perc

A séta során keressünk nyomokat, amelyek a mezők állatvilágának jelenlétére utalnak.

Nyomkeresés

Beszéljük meg a gyerekekkel, hogy milyen nyomok utalhatnak állatok jelenlétére a réten-mezőn! Mutassunk nekik erre példákat a séta során!

Jelöljük ki egy bejárható és belátható területet! Osszuk a gyerekeket párokba! A párok feladata, hogy a kijelölt területen minél több olyan nyomot találjanak, amely állatokra utal. Ezeket a nyomokat alaposan figyeljék meg, és a megfigyelési szempontok segítségével rögzítsék (rajzos vagy írásos formában) a jegyzetfüzetükbe!

FONTOS! A nyomokat hagyjuk a helyükön, és ne rongáljuk meg őket!

Megfigyelési szempontok a nyomokhoz:

- Milyen típusú nyomot találtunk? (pl. lábnyom, élőhely, ürülék stb.)
- Hol találtuk a nyomot?
- Rajzoljuk le a nyomot!
- Mérjük meg a talált nyomot! (Az is feladat, hogy olyan tulajdonságot találjunk a nyomon, ami mérhető!)

- Mit csinálhatott éppen az állat, amikor a nyomot hagyta?
- Milyen állattól származhat a nyom? (Nem baj, ha nem tudunk konkrét állatfajt megnevezni, próbáljunk kategóriákat felállítani akár a termetre, akár a rendszertani besorolásra vonatkozóan!)

(tevékenységre javasolt időkeret: 20 perc)

Az időkeret lejártakor a gyerekek összegyűlnek és megosztják egymással nyomkereső tapasztalataikat.

Vedd figyelembe!

A pedagógus(ok) feladata a nyomkeresés alatt a párosok segítése, hiszen sok olyan kérdés felmerülhet a gyerekekben a nyomolvasás közben, amire nem tudnak egyedül válaszolni.

Szintén fontos feladata a facilitáló pedagógusnak, hogy a gyerekek a kijelölt területen maradjanak, és a megadott időkeretet is tartsák be!

Alkossunk táplálékláncot!

A réten-mezőn talált állatnyomokból közösen állítsunk össze egy listát a terepen élő állatokról!

Ezután párokban dolgozunk tovább. A párosok feladata, hogy mezei táplálékláncot alkossanak a felfedezett állatokból.

Beszélgjünk meg, milyen tápláléklánccokat alkottak a gyerekek!

A terepi sétát közös értékeléssel zárjuk!

Értékelés után piknikezzünk, majd térjünk vissza az iskolába!

Otthoni feladat

Házi feladatként a gyerekek rövid fogalmazás keretében írják le terepi élményeiket a füzetbe/külön lapra!

Felhasznált és ajánlott irodalom

- Halácsy Ágnes – Saly Erika – Victor András (2014): *Erdőélmény*. Módszertani segédlet.
- Növényhatározó: Seregélyes Tibor – Simon Tibor (2000): *Növényismeret. A hazai növényvilág kis határozója*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Hivatkozások az *Érdekes kérdések egész évre* tanári ötlettárból

- Szántó-mező: Gyógyítanak-e a gyógynövények? Sági Mária <https://reftantar.hu/er-dekes-kerdesek/#szanto>
- Erdő: Mit ehetünk az erdőben? Szűcs Boglárka <https://reftantar.hu/er-dekes-kerdesek/#erdo>